

ХРОНІКА

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА

ІМЕНІ

ШЕВЧЕНКА.

Ч. I.

Зміст: 1. Погляд на розвій Товариства М. Грушевського.
2. Sprawozdania Товариства за р. 1899.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ, 1900.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.



Дотеперішній розвій

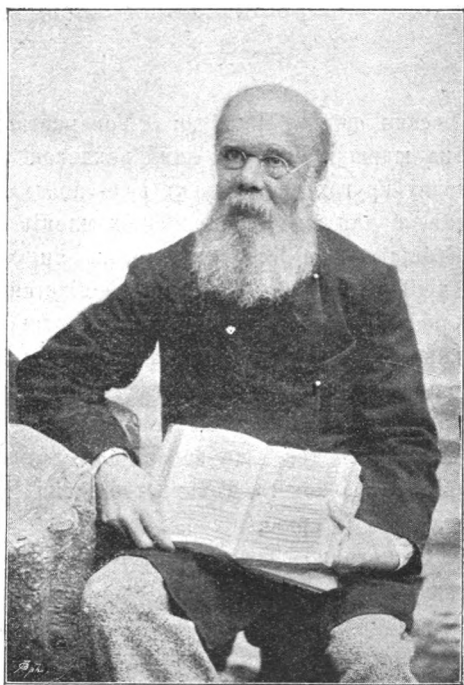
Наукового Товариства імени Шевченка.

Минувшої осени виділ Наукового Товариства імени Шевченка з огляду на ширший інтерес, який викликає діяльність Товариства в наукових кругах словянських і не-словянських, ухвалив від 1900 р. видавати для знайомлення своїх членів і всіх інтересованих осібний білетень намість тих звісток, які містили ся дотепер у Записках Товариства. На разі сей білетень виходити-ме чотири рази до року, містячи в трох випусках чотиромісячні справоздання з наукового й адміністраційного руху, а в четвертім — загальне річне справоздання з діяльності Товариства та його органів. Перший випуск сеї публікації розпочинаємо отсею статєю. В ній подаємо для тих людей, що не слідили дотепер ближше за діяльністю і розвитком Наукового Товариства імени Шевченка, короткий погляд на його історію.

Ініціатива засновання Товариства імени Шевченка вийшла від кількох патріотів з російської України. Коли після урядових репресій проти українського слова в Росії при кінці 60-их рр. надії українських патріотів усе сильніше звертали ся на Галичину і її молодий національний рух, на початку 70-их рр. з'явила ся між ними гадка — засновати у Львові якусь постійну інституцію для розвитку українського слова. За порозумінням з провідниками галицької національної українсько-руської партії постановлено було на зібранні гроші (коло 9 тис. гульд.) купити друкарню, що служила-б підставою літературного руху (такий плян уже від кількох років був у галицьких народовців), а для управи її і для розвитку того літературного руху завязано „Товариство імени Шевченка“ в виді тісно-замкненої корпорації, з високою вкладкою 100 злр. (пропоновано було навіть 250), аби обережним

добором членів охоронити його від посторонніх елементів. В 1873 р. закуплено друкарню, а 11 грудня тогож року галицьке намісництво затвердило статут нового Товариства, підписаний дев'ятьма виднійшими людьми в нечисленній ще тоді українсько-руської партії.

В статуті нового Товариства, поставленого під патронат найбільшого українського поета, котрого імя було окликом галицького національного відродження, — метою його положено було „вспомогати розвій рускої (малорускої) словесности“; для осягнення її



Фундатори Товариства: Олександр Кониський.

Товариство мало видавати своїм накладом книжки і часописи літературні й наукові, підпирати літературні й наукові видання, роздавати премії й т. и. Мотивуючи заложення власної друкарні, вказували на те, що одинокої перед тим руської друкарні (Ставропігійської) не вистало би, як би Товариство Шевченка „зачало много книжок видавати“. Але сі рожеві мрії на перших кроках дізнали гіркого розчаровання. Закупно друкарні й видатки на її

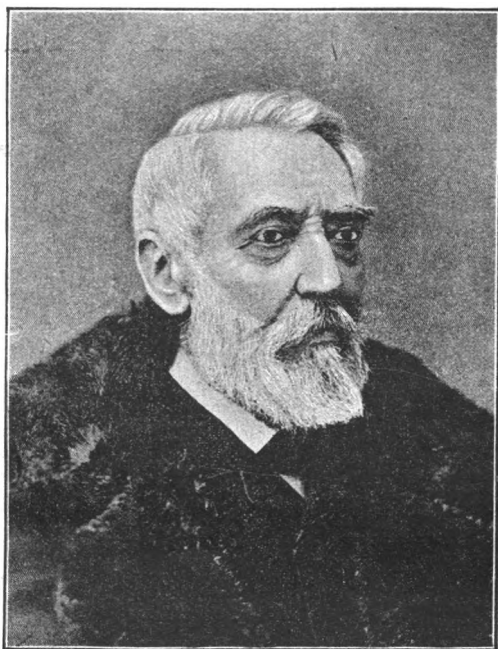
урядженне пожерли не тільки всі зібрані гроші з жертв і членських вкладок (неповна десять тисяч гульд.), але впровадили Товариство в значні довги (коло 4.000), так що приходилося робити позички на досить тяжких умовах. При таких обставинах про якусь видавничу діяльність Товариства не було що й думати, і вже на перших загальних зборах товариства більшість членів



Фундатори Товариства: Єлисавета Милорадович.

вказувала на се та підносила, що Товариство має передовсім зайняти свою друкарню, аби забезпечити її існування. Се було нелегко, бо доходи Товариства були скуті, сторонніх партій друкарня мала дуже небогато, видання-ж народовецькі друкувала з ріжними опустами, на кредит і т. п., так що від них особливих користей не мала. Через те Товариство аж до 90-их рр. перебувало,

можна сказати, в хронічній біді, з котрої не могли вирятувати його й ті жертви, що від часу до часу впливали. В таких обставинах воно могло розмірно тільки в дуже слабій мірі сповнювати виписану в статуті мету: воно причиняло ся до літературного руху головню тільки друкарським кредитом та опустами, які робили ся для популярних видань Просьвіти, для одинокої тоді літературної часописи „Правда“ і подібних иньших. Зрідка лише могло воно дати вклад на якусь книжку, напр. видало своїм коштом два томи

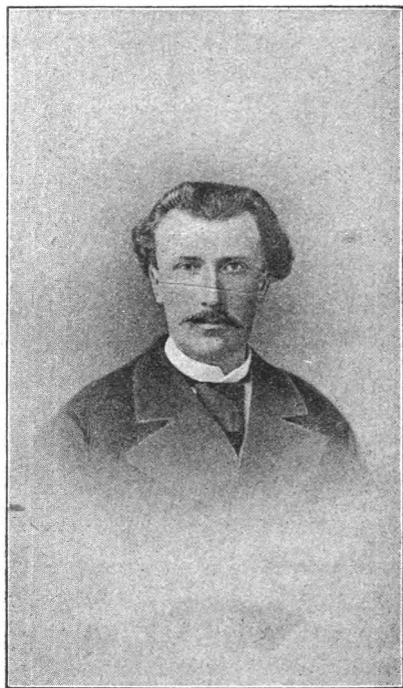


Фундатори Топариства: Дмитро Пильчиков.

„Правди“, причинило ся до видання важної праці проф. Огоновського Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache, і т. и.

1885 р. Товариство перейняло на себе видання літературної часописи „Зоря“; в розвою його се був досить важний факт: він був початком самостійної видавничої діяльності Товариства, розбудив якийсь літературний рух у нім і до певної міри відновив інтерес до Товариства і в Галичині й на Україні, де по „антракті“ кінця 70-пх рр. знову змагаєть ся український рух і через уря-

дові заборони все більше звертаєть ся в Галичину. „Зоря“, що мала до 1894 р. свободний доступ до Росії, в 90-их рр. стала була в-значній мірі всеукраїнським органом, а з тим разом і Товариство починало ставати в певній мірі всеукраїнським літературним огнищем. Коли з розвитком літературної роботи стала все більше відчувати ся потреба також і наукових українсько-руських видавництв, на адресу Товариства почали висловляти ся з російської



Фундатори Товариства: Мих. Жученко.

України бажання, аби воно взяло ся до організації наукової роботи. Речником сих бажань виступив Ол. Барвінський, що на загальних зборах Товариства 1890 р. предложив проєкт реформи Товариства в сїм напрямі. Головними точками сеї реформи мали бути: Товариство імени Шевченка перетворюєть ся на „Наукове Товариство“; знижуючи вкладку до 3 злр. воно змагає до того, аби притягнути до себе як найбільше число людей, інтересованих

розвоєм наукової роботи; для організації її поруч виділа, що має зайняти ся адміністративними справами Товариства, утворюють ся секції для наукової роботи, на разі три: фізіологічна, історично-філософська і математично - природописно - лікарська. Проект сей викликав деяку опозицію членів, котрі вказували, що наукову роботу можна розвивати в Товаристві і в рамках давнішого статута, що сама зміна статута роботи сеї не сотворить, — але на нових



Фундатори Товариства: Стефан Качала.

загальних зборах — у марті 1892 р. проект прийнято, й Товариство зреформовано на „Наукове Товариство імени Шевченка“.

Дійсно ся реформа, хоч була важним явищем у дальшім розвитку Товариства, сама по собі могла-б і не мати таких далекосяглих наслідків, як би в парі або слідом з нею не йшли иньші події: зріст материяльних засобів Товариства і поява в Товаристві

людей, що спеціально зайняли ся організацією наукової роботи. Тож початки наукової діяльності були досить скромні. При кінці 1892 р. вийшов перший том Записок Товариства імени Шевченка, зложений переважно з праць українських авторів і виданий теж за грошевою підмогою з України, під редакцію тодішнього голови Товариства Ю. Целевича; в 1893 вийшов другий, під редакцією О. Барвінського, хоч редакція мала надію видати того року два томи;



Перший голова Товариства: Корнило Сушкевич (1874—1885).

аж в 1894 р. прийшло до видання двох томів (III і IV), під тою ж редакцією. Окрім того в сих роках перейняло Товариство на себе видання „Правничої часописи“ — кварталника для теорії й практики права, заложеного львівськими юристами, Руської історичної бібліотеки — збірника перекладів важливіших монографій по історії України, Правничого словаря д-ра К. Левіцького і за

грошевою підмогою з України розпочало видання Російсько-українського словаря (закінчене 1899 р.).

Користні переміни в житті Товариства, про які я згадав вище, дають себе знати в скорім розвою наукової роботи доперва в початком 1895 р. Як я сказав, тими перемінами був зріст материяльних засобів Товариства і організація наукової роботи, переведена в Товаристві новими силами. Зріст своїх материяльних засобів Товариство завдячувало насамперед зростови роботи своєї друкарні: 1893 р. ц. к. видавництво шкільних книжок переносить до неї друк руських шкільних книжок; прибули також иньші урядові роботи. По друге — на підставі своїх наукових публікацій починає Товариство здобувати запо-моги від міністерства і від кравого сойму, головно завдяки заходам п. О. Барвінського, голови Товариства в р. 1893—6. Що правда, сей материяльний зріст був значним тільки в порівнянню з давнішими хронічними дефіцитами, з вічною бідю, в котрій жило Товариство, самі-ж по собі материяльні засоби Товариства були в порівнянню до великості задачі, котру воно сповняло, дуже малими, а специяльно запомоги правительственні й краві розмірно до наукової діяльности Товариства і навіть до бюджету його наукових видань були дуже малі й зростали дуже повільно, так що в компетентних кругах не переставали дивувати ся, як Товариство могло розвивати таку інтензивну наукову роботу при таких малих засобах. Се здивованне зрозуміє кождий обзнайомлений з нормальними коштами наукових видавництв, з низше поданого перегляду:

1894 р. дістало Товариство першу субсидию від кравого сойму 500 злр., разом із субсидиею 500 злр. на Історичну бібліотеку, перейнятою Товариством разом з сим видавництвом — 1.000.

1895 р. дістало Товариство першу субвенцию від правительства в сумі 1.000, разом з соймовою 2.000. Бюджет наукових видань виносив коло 4.500, а видано на те, розуміть ся — з не-можливою ошадністю, 9 томів наукових публікацій.

1896 р. Товариство дістало 4.500 злр. субвенцій (від міністерства 2.000, від сойму 1.000 і осібно для археографічної комісії 1.000, а на Іст. бібліотеку 500); бюджет наукових видань виносив коло 10.000, видано 10 томів наукових видань.

1897 р. Товариство дістало ту саму суму запомогу, бюджет наукових видань виносив коло 13.000, видано 14 томів наукових видань.

1898 р. Товариство дістало 5.500 субвенції (соймова за-помага Товариству більша на 500 і археографічній комісії теж на 500 злр.); науковий бюджет виніс коло 15.000, видано шістнадцять томів наукових видань, між ними дуже дорогий, ілюстрований том Материялів до українсько-руської етнольоґії; Товариство мало сей рік коло 3.000 дефіциту.

1899 р. Товариство дістало 7.000 субвенцій (від правитель-ства 3.000, від сойму: 1.500 на Товариство, 1.500 на археогра-фічну, 500 на етнографічну комісію, 500 на Історичну бібліотеку), бюджет виніс 15.552; видано 16 томів наукових публікацій *).

Таким чином бачимо, що субвенції далеко не покривали і не покривають видатків Товариства на його наукові публікації й по-треби. Товариство покривало сю недостачу доходами з друкарні, членськими вкладками й жертвами поодиноких людей, але в остан-ніх роках уже тяжко приходило ся удержати рівновагу в бюджеті й по вичерпанню касових запасів попередніх літ ся рівновага за-хитала ся, так що дальший розвій наукової роботи був вдержаний браком материяльних засобів. Се велика шкода для українсько-руського культурного житя, а заразом і кривда руському народу в Австрії, що його головна культурно-наукова інституція не ді-знає більшої запомоги з боку правительства і краю. Субвен-ції, які побирає Наукове Товариство ім. Шевченка, видають ся сьмішно малими в порівнянню з тими, які мають напр. найблизші словянські Академії — краківська або празька (краківська дістає з публичних фондів 50.000: 20.000 від правительства, 30.000 злр. від краю, празька 40.000), а прецінь наукова діяльність сього Товариства не тільки релятивно для культурних інтересів руського народу далеко важнійша, при браку иньших наукових інституцій, але й абсолютно взявши — не потребує стидати ся своєю науковою вартістю перед иньшими словянськими Академіями Австрії. При тім ще її субвенції досі не забезпечені вповні, бо правительственна субвенція не вставлена в бюджет, признаєть ся міністерством кождий рік на ново на внесене *ad hoc* подання То-вариства, і тому не має певности. Крайній уже час, аби субвенції Товариства бодай наблизили ся до тих, які побирають иньші сло-вянські Академії в Австрії, та були забезпечені вставленнем у бюджет.

*) Материяльний розвій Товариства за сей час буде видко з порівняння його білянсу: 1892 активи 29.440, пасиви 7.433, масток 22.006; 1899 активи 103.899, пасиви 35.842, масток 68.056.

Розвій теперішньої наукової діяльності Наукового Товариства імени Шевченка показав себе на зверх передовсім розвитком та спеціалізацією наукових видавництв.

Головний орган Товариства — Записки Наукового Товариства імени Шевченка почали виходити від р. 1892, як сказано вище, містячи наукові розвідки в усіх галузях наук, репрезентованих секціями Товариства; тільки право мало від початку свій особний орган в Правничій Часописи. Від 1895 р., перейшовши до теперішнього свого редактора проф. М. Грушевського, вони зреформовані були в наукову часопись: поруч відділів розвідок і материялів заведено відділи *miscellanea* (для дрібних заміток і материялів), наукової хроніки, де подають ся огляди періодичних видань — українсько-руських, російських, польських і ин., властиво того материялу, який дають вони для українсько-руської науки, та огляди західно-європейської наукової літератури по археології, історії, історії літератури й культури, і просторий відділ бібліографії, де містять ся критичні оцінки й справоздання в усього, що дотикає української науки. З заснованнем (1897 р.) осібної публікації для математично-природописно-лікарської секції, Записки стали органом секцій історично-філософичної й фізіологічної, присвяченим головно українсько-руській археології, історії, язика й історії літератури. Виходили вони в 1895 р. що три місяці, від 1896 — що два місяці, книжками по 12 аркушів.

Для більших археографічних публікацій завязано 1895 р. археографічну комісію і заложено дві серії публікацій: Жерела до історії України-Руси і Памятки українсько-руської мови і літератури; бюджет комісії вносить всього 1.500 злр., що дає на неї кравчий сойм, і тому вона може видавати лише по одному тому — з тої або другої серії, а сього дуже мало супроти маси згромадженого материялу. Досі в серії Жерел публіковали ся дві колекції: люстрації королівщин руських земель XVI в., М. Грушевського, акти до історії Галичини в XVII в. С. Томашівського, в серії Памяток: колекція апокрифів в українсько-руських версиях дра Франка.

Для публікування етнографічного материялу заложено 1895 р. Етнографічний збірник, що виходив з початку (1895—97 р.) по одному тому на рік, під редакцією М. Грушевського; від 1898 виходить по 2 томи, 12—20 арк., під редакцією І. Франка і В. Гнатюка; тут містять ся материяли фольклорні,

чи то збірні (як в т. I, II, V), чи то систематичні збірки, що займають цілі томи (т. III і IV — фольклорні матеріали з Угорської Русі, VI — корпус анекдот, VII — казки з Брідського пов.); для етнологічних заложено особну серію — Матеріалів до українсько-руської етнології з численними ілюстраціями (виходить по одному тому на рік, I, виданий під редакцією Ф. Вовка, містить серію різнородних статей і матеріалів, II — ширшу монографію про Гуцулів проф. Шухевича). 1898 р. завязано для організації етнографічних студій спеціальну етнографічну комісію

1897 р. з'організовано Збірник математично - природописно-лікарської секції; від 1898 р. він поділяється на два відділи: математично-природописну і медичну, остання має свій спеціальний титул: Лікарський збірник, і служить органам лікарської комісії.

1898 р. з'організовано також особні збірники історично-філософської й фільологічної секції, призначені для ширших монографій або збірок, що не могли би змістити ся в Записках; вони виходять кожний по одному тому річно; в Збірнику історично-філософської секції містила ся Історія України - Русі М. Грушевського, в Збірнику фільологічної с. — ширша біографія Шевченка О. Кониського і збірник розвідок Драгоманова по народній словесности й історії літератури.

В остатнім часі організовано при фільологічній секції комісію язикову для практичних потреб українсько-руської мови.

На черзі стоїть тепер реформа Правничої Часописи, що служить органом сформованої 1898 р. правничої комісії, в наукову часопись, періодичну, присвячену праву й економії, але для сього потрібно якоїсь спеціальної заповоги для згадової ціли.

В теперішнім моменті наукова організація Товариства виглядає так: три секції, що служать основними органами наукової організації, при них, як органи помічні, для спеціальніших цілей, — чотири комісії:

I. секція історично - філософська — при ній 1) комісія правнича,

II. секція фільологічна — при ній 2) комісія язикова
при сих двох секціях: 3) комісія археографічна,
4) комісія етнографічна.

III. секція математично - природописно-лікарська — при ній 5) комісія лікарська.

Система видавництв — видання секцій:

1. Наукова часопись, присвячена передовсім історії, язюку й історії літератури українсько-руського народа, — Записки Наукового Товариства імени Шевченка — орган історично-філософичної і фіольольогічної секцій, 6 томів річно, вийшло дотепер 34 томи.

2—4. Збірники поодиноких секцій — 3 томи річно, вийшло 9 томів.

5. Руська історична бібліотека — при історично-філософичній секції, 1 том річно. вийшло дотепер 19 томів.

Видання комісій — а) археографічної:

6. Жерела до історії України-Руси, вийшло 3 томи.

7. Памятки українсько-руської мови і літератури, вийшло 2 томи. Видавництва 6 і 7 виходять по черзі -- 1 том річно.

б) етнографічної:

8. Етнографічний збірник, 2 томи річно, всього вийшло 7 томів.

9. Материяли до українсько-руської етнольогії, 1 том річно, вийшло 2 томи.

в) правничої:

10. Правнича часопись, 1 том річно, вийшло 9 томів; має бути зреформована.

г) лікарської:

11. Лікарський збірник, виходить зошитами Збірника математично-природописно-лікарської секції, 2 зошити на рік, вийшло 4 зошити.

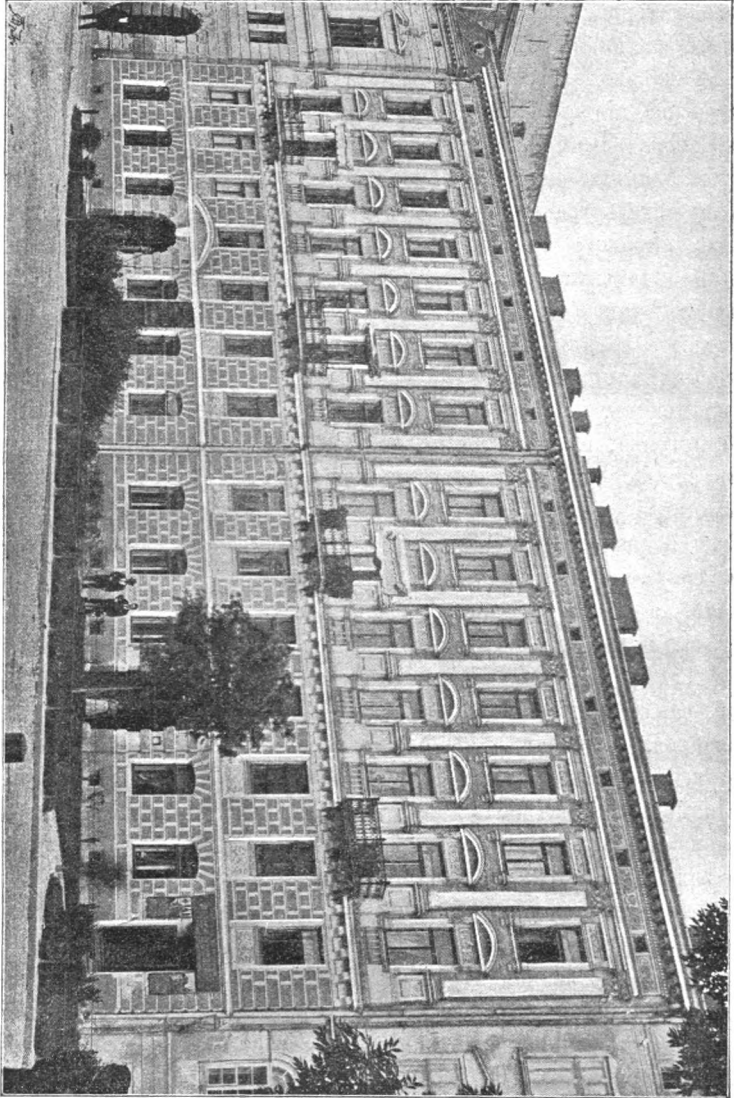
Теперішнє нормальне число наукових публікацій — 15 томів річно, коло 230 аркушів друку, не рахуючи тих видань, які не входять в вчислені серії (extravagantia). Всього за 5 років, 1894—99 видало товариство 64 томи наукових публікацій. Число незвичайно велике в порівнянню з бюджетом Товариства, і особливо — з сумою запомог, побраних за той час.

Для успішного розвою наукової роботи Товариство останніми роками уділяло значну частину свого небогатого бюджету на сформованнє бібліотеки й удержаннє при ній публичної читальні, і на стипендії й запомоги. Бібліотека зложила ся з кількох пожертвованих колекцій і з обмінних примірників, але доповняєть ся закупном книжок що річно, особливо в відділах Ruthenica і фольклорної літератури. За браком у Львові бібліотеки, де-б сі від-

діли були заступлені бодай хоч трохи можливо, сформованне сих відділів було-б дуже важно і можна-б тільки жадати, або збільшення материяльних засобів Товариства дало йому спромогу уділяти гроша на сю ціль.

Так само важне значінне має справа стипендій для молодих людей, що вілдають ся науковим студням: галицькі Русини, серед котрих здібні й заінтересовані наукою молодики стрічають ся в дуже значнім числі, не мають майже зовсім приступу до стипендій правительственних чи краєвих, не мають й інституцій, які-б давали спромогу молодим людям по укінченню університетських студій віддавати ся науковій роботі, і до недавна переважна більшість таких надійних сил марнувала ся в роботі для хліба. Останніми часами (1898 р.) в поміч Товариству прибула спеціальна фундація для уділювання запомог для наукових студій (фундація ся, передана легатором - Українцем Товариству, в сумі 45.000 гульд. вложена в дім, де тепер уміщене Товариство); надіємо ся, що вона не задовго увійде в житє. Але й доходи з сеї фундації, і суми, призначувані на сю ціль з доходів Товариства, далеко не задовольають сеї пекучої потреби в забезпеченню молодим силам спроможности наукового розвою, і тут можна тільки бажати, аби поданий приклад дав захоту до нових жертв на сю мету від наших патріотів.

Для піднесення наукового престижу Товариства переведено дуже важну реформу в 1898 році. Статут 1892 р. мав ту хибу, що широко розчинивши двері Товариства для членів з усіх верств українсько-руського народу, не відріжнив їх компетенцій адміністративних від наукових; тому кождий член, хоч би з найнижшим цевзом осьвітнім, міг бути членом секції й рішати в наукових справах. Уже в 1896 р. виділ виступив з проєктом реформи статута, що мала усунути сю аномалію, але переведенне сеї реформи стріло ся з ріжними трудностями, і тільки в 1898 р. переведено її: поруч звичайних членів Товариства утворено нову категорію „дійсних членів“, іменованих на пілставі їх наукової кваліфікації (самостійних наукових праць); секції складають ся з самих дійсних членів, так що збори секцій стають правдивим науковим ареонагом, вповні компетентним в рішенню наукових справ. Перші вибори дійсних членів переведено в 1899 році; увійшло до історично - філософічної секції 12 членів, до фільольогічної 10, до матем. - природ. - лікарської 10; їх катальог, з короткими *curricula*



Дім Наукового Товариства імени Шевченка (Фундаційний).

vitaе і виказом наукових праць містить справозданне Товариства з 1899 р.

Як бачимо з сього короткого перегляду, Товариство дуже енергічно робило коло розвою наукової роботи, старало ся згромадити до неї як найбільші круги робітників, підняти її на можливо високий науковий рівень і заложити під неї міцні й трівкі підвалини. Щоб оцнити досягнені нею результати, треба знати всі ті труднощі й перешкоди, які стрічала вона в сих змаганнях на своїй дорозі. Про одну сказано було вже — се малі матеріяльні засоби, з котрими можна було досягнути якісь показнійші результати тільки при безкористній і повній пожертвованню праці головнійших робітників, але ся перешкода не була одинокою. Другою був брак у Русинів вищих наукових інституцій, в виді університетів і наукових інститутів, на котрі звичайно, в нормальних обставинах, опираєть ся робота таких товариств чи академій як наше Товариство; тому то приходило ся йому застановляти ся не тільки над тим, щоб згромадити коло себе наукові сили, а також і над тим часто, щоб сим силам дати спромогу віддавати ся науковій роботі. Нарешті третя фатальна перешкода, що незвичайно шкідно впливає на розвій наукової роботи Товариства — се цензурні відносини Росії; наукові видання Товариства увесь сей час зістають ся в категорії „абсолютно заборонених“ в Росії! Річ не ймовірна на вступі ХХ столітя, але на жаль цілком певна. Тільки декотрі наукові інституції Росії можуть діставати видання нашого Товариства. Тим чином для $\frac{9}{10}$ нашого народа наукова робота нашого Товариства полишаєть ся на пів страченою, бо майже або зовсім не приступною; тим незвичайно утрудняєть ся участь в роботі Товариства Українців російських, ослаблюєть ся моральна й матеріяльна піддержка, яку-б Товариство могло мати від них, хоч знищити її зовсім не в силі ніякі репресії.

Не вважаючи на сі тяжкі перешкоди Товариство, як ми бачили, встигло протягом яких пяти літ з'організувати дуже солідну й ріжносторонну наукову роботу, розвинуло цілу серію наукових публікацій, що обіймають широкий круг наук і в декотрих галузях, як нпр. в історії, фільольогії, етнографії й історії літератури України - Руси стали неминучо потрібним джерелом для всяких студій; воно згромадило коло себе значне число наукових робітників з усіх частин України - Руси (в передостаннім році в наукових виданнях Товариство взяло участь 74 особи, з того загра-

ничних 25, в останнім 62 особи, з того заграничних 12*), а і значному числу їх дає своїми гонорарами, запомогами, стипендіями спромогу віддавати ся далі науковій роботі; нарешті — воно за сей час встигло уже виховати в своїй науковій організації цілий ряд солідних наукових сил, свою наукову школу, котрою може гідно показати ся перед чужими науковими інституціями.

Роблячи на ґрунті новім, нерозробленім, під час коли сама українсько-руська мова терпить репресії зі сторони одних, легковаженне і ворогованне зі сторони других, Товариство встигло виробити собі симпатії й поважанне у всіх справдешніх приятелів науки й поступу. Доказом того можуть служити живі зносини й вина видань нашого Товариства з чужесторонніми науковими інституціями, виданнями й ученими (число інституцій і видавництв, з котрими обмінюєть ся виданнями Товариство, сягає до сотки) та оцінки його видань в наукових сферах. Я обмежу ся тут двома загальнішими оцінками наукової діяльності Товариства, даними в останніх часах двома ученими посторонніми — отже суд їх міг бути вповні об'єктивним — а заразом вповні компетентними. Віденський академік Ягіч, в своїм огляді сучасного наукового руху у ріжних словянських народів на полі фільольогії, етнографії, історії літератури підносить важне значінне діяльності Товариства імени Шевченка супроти тих трудних обставин, в які поставлені українські наукові студії в Росії, та признає, що вона „завдяки енергічній роботі галицьких Русинів і тій моральній допомозі, яка їм в поміч іде потиху з Росії, заповідаєть ся з часом розвинути ся в русинську академію наук“ (Archiv für Sl. Philologie, XX, 1898). Професор берлинського університету Брікнер в огляді новин словянського народознавства (Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, 1899) підносить значінне Товариства як головного огнища української науки, котрої центр наслідком неприхильних політичних обставин переніс ся з Київа до Львова, та вказує на високу наукову вартість його публікацій. Історичні публікації Товариства все знаходять собі високе признање у рецензентів спеціальної наукової часописи Київська Старина, і т. и.

*) Зменьшенне се загального числа співробітників випадкове, воно толкуєть ся перевагою в виданнях Товариства 1899 р. більших праць.

Образ діяльності Товариства та його високого культурного значіння для українсько-руського народу був би неповний, коли-б не було згадано про його важну участь в розвою українсько-руської літератури. Як згадувано було вище, від 1885 р. Товариство видавало літературну часопись „Зоря“, що була довший час одинокою літературною часописею на Україні-Руси і в розвою її літератури положила великі заслуги. В 1898 р. Товариство зреформувало її на місячник „Літературно-Науковий Вістник“, по типу європейських revue, побільшивши значю її величину й розширивши програму. Сей журнал, що розходить ся як на галицькі обставини в досить значному числі, скуплює наоколо себе майже усї визначніші літературні сили австрійської і російської Руси; в 1899 р. взяло в нім участь 56 осіб (в тім 26 заграничних). Він доповнює та значинє Товариства як всеукраїнського культурного центра яке піднесли ми вище.

М. Грушевський.

